

вже не є носієм національної мови та культури. Нова культура стає еклектичною, космополітичною, інакше кажучи, релятивістською за своїми виявами. Окрім цього, гострота соціально-економічних, екологічних, політичних проблем, нестабільність у суспільстві, відсутність чіткої суспільної ідеї також не сприяють зацікавленню молодого покоління українським мистецтвом. Тому дуже «...важливо швидше утвердити систему патріотичних цінностей – патріотизму саме до України. Не до абстрактної вітчизни, а до України» [3, 4].

Таким чином, в умовах глобалізації та сучасного розвитку знань і технологій, виховання потребує філософсько-світоглядного осмислення культурної спадщини, культурно-мистецького насичення системи виховання; розробки концептуальних засад художньо-естетичного виховання особистості та спрямуванню їх у русло чіткої орієнтації на національні традиції.

Отже, українське суспільство перебуває у непростій ситуації пошуку власного шляху розвитку, національної ідентичності, яка забезпечує збереження культурної самобутності у світі, що глобалізується. Будь-які соціальні утворення неможливо уявити без людини, її активної творчої діяльності, одним з наслідків якої є соціальні спільноти. Адже людина як істота соціальна на основі соціальних зв'язків і взаємодії творить групи, колективи, об'єднання, а згодом і спільноти. Саме особистість з'єднує всі ланки суспільного життя, робить їх полем власної активності та осередком розгортання внутрішніх потенцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грабовська І. Філософія українського буття / І. Грабовська // Українознавство – 2005. Календар-щорічник / упоряд. В. Піскун, А. Ціпко, О. Щербатюк]. – К., 2004. – С. 60–68.
2. Касьян В. І. Філософія: Відповіді на питання екзаменаційних білетів: Навч. посіб. / В. І. Касьян – К.: Вікар, 2003. – 374 с.
3. Кремень В. Час вимагає учителя з новими якостями / В. Кремень // Освіта. – 2006. – 16–23 серпня. – С. 24–28.
4. Філософія: курс лекцій / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін. ; за ред. І. Ф. Надольного. – К.: Вікар, 2000. – 516 с.
5. Шейко В. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.): У 2 т. / В. Шейко – Х., 2001. – Т. 2.

Оксана ЧАПЛІНСЬКА
(Житомир, Україна)

ЛЮДИНА ЯК ТАІНА У ФІЛОСОФІЇ Г. МАРСЕЛЯ

Поліпарадигмальність підходів до розуміння сутності людини і стрімка зміна соціокультурних умов її існування у XX – поч. XXI ст. не прояснили, не розтлумачили, а навпаки, ще більшою мірою актуалізували антропологічну проблематику. Численні виклики і ризики, алогічність буття, абсурд і парадоксальний трагізм вимагали продукування таких аксіологічних засад і світоглядних конструкцій, які б обумовили параметри існування людини в світі, виправдовуючи її присутність. За таких умов особливої актуальності набув «християнський неосократизм» Габрієля Оноре Марселя, що був націлений на подолання неусвідомленості й розгубленості людини. Наголошуючи на непохитності вимоги універсальності, французький філософ зауважує, що «автентично християнські філософія і теологія мають нетлінну

славу, оскільки вони не тільки ніколи її не нехтували, а й, навпаки, піднесли на недосяжну височину і поставили на незрушні підвалини буття. Важливо тільки включити цю вимогу в найконкретніші модальності людського досвіду, ніколи не недооцінюючи жодної, а, навпаки, розуміючи, що найнепримітнішу з них, якщо прожити її повним життям, можна до нескінченності поглиблювати» [1, 34].

Г. Марсель через бінарне протиставлення модусів «бути» і «мати», «таїни» і «проблеми», «справжньої» і «несправжньої» віри намагався визначити яким є справжнє існування у сучасному суспільстві, де людина мислиться не більше, ніж функціональна складова чогось цілого, адже домінантності набула втрата екзистенційного буття під тотальним натиском соціального з такими атрибутами, як усупільнення життя, девіталізація, втрата внутрішньої цінності життя, неможливість ідеї глибоко-особистісних стосунків, бюрократія, поліцейська диктатура й тоталітаризм, перекодування та втрата первинного сенсу понять свобода і демократія (до речі, в цьому контексті виникають алюзії на хайдеггерівське *das Man*). Г. Марсель констатує, що несправжнє існування обумовлене розумінням і реалізацією людини як функції. Сама ж функція є особливим типом відношень у суспільстві, вона знаходить себе у конкретній економіці, в межах якої вона розуміється як робоча частина всього механізму, відтак функція є наслідком технізації світу. Під впливом споживацтва і «володіння» відбувається втрата себе і світу.

Нівелюючи справжнє існування людини та її унікальність, на думку Г. Марселя, уся попередня філософія намагалась презентувати її з позиції проблеми. Проблема є тим, що стоїть перед людиною, вимагаючи від неї якихось дій для розв'язання. Слушно підкреслює С. Шевченко, що у центрі уваги Г. Марселя – «онтологічна таїна» існування індивіда, відчайдушний пошук сталості (укоріненості) його сподівань, гарантій власної цінності у чомусь такому, що не піддається визначенню в поняттях, а у неприйдезному «почутті онтологічного, почутті буття». У сучасної людини онтологічна потреба бути згасає настільки, наскільки знівельовується її особистість. Якщо й існує в ній названа потреба, то лише у вигляді нечітких поривань. Водночас, онтологічна потреба бути полягає в основі оптимізму і песимізму людини, оскільки поза буттям вона вважає себе, своє «Я» як «ніщо». Тому першою онтологічною обставиною людського існування Г. Марсель висуває необхідність «зустрічі з буттям», яка б «іманентно» сприяла розвитку й існуванню людини як її «внутрішній принцип». Однак, за Г. Марселем, ця зустріч не завжди надійна, а частіше абсолютно безнадійна, така, що переходить у відчай, який не може бути «коренем» людського самоствердження у бутті [2].

Нерозривна єдність тіла і духа в людині фіксує обмеженість трактування останньої як речі-у-світі чи як чистого духу, тому філософ акцентує увагу на такій особливості екзистенції, як «причетності» до Божественного, що розгортається через «осіяння», «одкровення» (С. К'єркегор вважав, що справжня екзистенція починається у спілкуванні з Богом). Тільки тоді інший постає перед людиною як «таїна», для якої властива незглибимість і невловимість. Таїна це щось таке, в що людина повністю включена, де відсутні розрізнення меж «в мені» і «ззовні», вона потребує втягнутості в неї, нашої заангажованості в ній. Первинна рефлексія і виділення зі світу речей лише окреслює опозицію людини та зовнішнього світу, тоді як участь у «таїні» розкриває саме буття у його втіленості у світ, буття собою освітлене «божественною істиною». Чим більше людина посвячує себе Іншому чи «Ти» Божественному, тим повніше вона реалізує себе як свободу і тим ближчою є до істини буття. Тобто вибір на користь буття «собою» та «з Іншим» у світлі сокровеного «Ти» відкриває для нас можливість досягнути істинного буття.

Таким чином, у філософії Г. Марселя людське існування розгортається через запропоновану антиномію «проблема» – «таїна», заангажованість людини у «таїну» своєї втіленості відкриває її і до себе, і до світу, і до Бога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Марсель Г. Homo viator / Г. Марсель // Габріель Марсель / Пер. укр. В. Й. Шовкуна. – К.: Видавничий дім «KM Academia», Університетське видавництво «Пульсари», 1999. – 320 с.
2. Шевченко С. Л. Проблема осмислення істинності людського буття («екзистенції») як «таїни» в «неосократизмі» Г. Марселя / С. Л. Шевченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_74/Shevchenko.pdf

Svitlana CHEREPANOVA

(Lviv, Ukraine)

PHILOSOPHY OF EDUCATION AND COGNITIVE EXPERIENCE OF SUBJECT OF CULTURE

Adapting educational system of Ukraine to the European higher education space implies the need to update ideological and philosophical foundations of knowledge, and to strengthen values of humanitarian content.

Analysis of educational crisis in Ukraine is presented in several papers (L. Gorbunova, V. Lutay, V. Skotnyj). According to conclusions of V. Skotnyj the system of education in Ukraine is experiencing double crisis as the «component of the world system of education as well as a part of Ukrainian society». That's why the 21st century education in the V. Skotnyj opinion can be optimally reorganized in the complex: overcoming total unprofessionalism, accumulation of profound knowledge of the situation in youth environment with the orientation to the national self-consciousness.

Philosophy of education functions as a systematic world correlation and socio-cultural phenomenon, bringing together corresponding methodology, science, values, national educational and cultural traditions.

Philosophy of education is ultimately human-oriented. The author advocates methodologically appropriate humanitarian and cultural-creative strategy of philosophy of education, in unity of the basic existential valuable concepts (a person-science-culture-art-way of thinking) aiming at the formation of the personality as the subject of culture. The author outlines philosophical anthropology, ontology, paradigmatic synthesis (humanitarian, poly-cultural, synergetic post-neoclassic paradigm).

Philosophy-science-culture-art-way of thinking is complementary. Way of thinking is one of the key problems of philosophy of education and methodology of science. World-view philosophic analysis outlines the interrelation of way of thinking and methodological organization of consciousness. Way of thinking in the system of philosophy of education functions as a certain conceptualization of existence, systematization of cognitive principles in categorical, methodological, and method meaning. Being based on humanistic-cultural strategy of philosophy of education new conditions of overcoming the problems of science, culture and art estrangement from the education are made.